

AKUNIN-TSHARTIŠVILI

Originaali tiitel:
Акунин-Чхартшвили
Аристонмия
Захаров, 2014

Toimetanud Krista Mõisnik
Kujundanud Tuuli Aule
Fotokollaažid Sergei Larenkov

© Akunin-Chkhartshvili, 2012
Tõlge eesti keelde © Jüri Ojamaa ja Tänapäev, 2017
ISBN 978-9949-85-254-3
www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

Akunin-Jõhartsõvili

ARISTONOOMIA

Vene keelest tõlkinud Jüri Ojamaa

(Ruudulisest vihikust)

Eessõna

Javaliselt kirjutatakse eessõna tööd alustades, mina aga asun selle kallale lähenedes lõpetamisele. Kunagi tundus mulle, et ma teen katkendlikke, ilma konkreetse eesmärgita märkmeid lihtsalt selleks, et anda vältjapääs mõtetele, mida pole kellegagi jagada. Alles ajapikku küpses ja tugevnes tunne, mis ütles: kui ma ei suuda mõista, seletada endale ära kõike seda, siis on minu isiklik olemasolu kõigi selle rõõmude ja õnnetuste, avastuste ja pettumuste, tõusude ja langustega läinud tühja. Pillamise halvini liik saata elu mööda looma kombel, tegemata koguni katssetki selles selgusele jõuda.

Raamatutitel, mida on mõtet lugeda, on üks ühine omadus: autor on need kirjutanud iseenda jaoks. Isegi kui teos on adresseeritud inimeste teatud ringkonnale või üldse inimeskonnale, tunneb tõelise raamatu alati ära pretensioonide puudumise järgi. Kui soovite, siis lihtsameelsuse järgi. Kirjutaja ei karda näida naiivne, ei püüa näida targemana ja haritumana, kui ta tegelikult on, ei kirjuta ette, et teda erutab see, mille vastu ta tegelikult on ükskõikne, ei pinguta jõudu, et meeldida. Autoril pole selleks mahti. Autorit vaevab mingi küsimus, millele vastuse otsimine kirjutab endast ravikuuri. Kui tahad terveks saada, ei tohi raisata jõudu ebaolulisele.

Selles mõttes on raamat, mille kallal ma näen juba palju aastaid vaeva, kahtlemata tõeline. Kui ma seda kirjutama asusin, teadsin ma kindlalt,

Eessõna

Tavaliselt kirjutatakse eessõna tööd alustades, mina aga asun selle kallale lähenedes lõpetamisele. Kunagi tundus mulle, et ma teen katkendlikke, ilma konkreetse eesmärgita märkmeid lihtsalt selleks, et anda väljapääs mõtetele, mida pole kellegagi jagada. Alles aja-pikku küpses ja tugevnes tunne, mis ütles: kui ma ei suuda mõista, seletada endale ära *kõike seda*, siis on minu isiklik olemasolu kõigi selle rõõmude ja õnnetuste, avastuste ja pettumuste, tõusude ja langustega läinud tühja. Pillamise halvim liik – saata elu mööda looma kombel, tegemata koguni katsetki selles selgusele jõuda.

Raamatutel, mida on mõtet lugeda, on üks ühine omadus: autor on need kirjutanud iseenda jaoks. Isegi kui teos on adresseeritud inimeste teatud ringkonnale või üldse inimkonnale, tunneb *tõelise* raamatu alati ära pretensioonide puudumise järgi. Kui soovite, siis lihtsameelsuse järgi. Kirjutaja ei karda näida naiivne, ei püüa näida targemana ja haritumana, kui ta tegelikult on, ei kujuta ette, et teda erutab see, mille vastu ta tegelikult on ükskõikne, ei pinguta jõudu, et meeldida. Autoril pole selleks mahti. Autorit vaevab mingi küsimus, millele vastuse otsimine kujutab endast ravikuuri. Kui tahad terveks saada, ei tohi raisata jõudu ebaolulisele.

Selles mõttes on raamat, mille kallal ma näen juba palju aastaid vaeva, kahtlemata tõeline. Kui ma seda kirjutama asusin, teadsin ma kindlalt, et ma ei näita kirjutatut mitte kunagi mitte kellelegi. Sellega seaksin ma ohtu mitte ainult enda, vaid ka lugeja. Ma ei varja, et mõnikord ma kujutasin ette, kuidas raamatut hakkavad

lugema tulevaste, õnnelikumate aegade inimesed, kuid esiteks ei ole siis enam mind, ja teiseks oleks see liiga kasin motiveering, et võtta ette niivõrd riskantne tegevus. Ei ole mina see, kes ma olen tumma riigi elanik, kes kristluse ajastu teise aastatuhande lõpu eel osutus kistuks keskaja ängistavasse õudusesse, kes seletaks midagi tuleviku inimestele. Nemad on kahtlemata targemad ja ajalooliste kogemuste poolest igatahes rikkamad; neid huvitavad mingid teised küsimused, mis, ma loodan, on järgu võrra kõrgemad.

Jutt on minust, ainult minust endast. Ja ma kirjutan seda raamatut eranditult ainult enda jaoks.

Juba noorest peast tunnetasin ma, ja mida edasi, seda tugevmini, vajadust – õieti öelda isegi *kohustust* – saada aru, milleks *see kõik* (mina, minu maa, maailm, elu) on olemas, kuhu liigub, kas sellel piinaval liikumisel on eesmärk ja mõte.

Kontseptsioonis endas, mille pooldaja minust ajapikku sai, ei ole midagi novaatorlikku. See on tuntud vähemalt antiikajast peale, kuid ei kuulu prevaleerivate hulka. Minust palju valgustatumad ja teravamad mõistused on püüdnud pikkade sajandite jooksul leida telge, mille abil võiks aru saada, mis on inimene, kuhu ta liigub ja kas ta üldse liigub. Erinevatel ajaloolistel ajastutel oli peamiseks kord üks õpetus, siis jälle teine. Kõige kauem, kuni kaheksateistkümnenda sajandi keskpaigani, peeti vaieldamatuteks religioosset laadi teooriaid, mis taandasid eksisteerimise mõtte Jumalaks, vääramatu usk Kellesse on juba iseenesest vastus kõikidele tekivatele küsimustele. Alates valgustusajastust läksid arvamused lahku. Keegi hakkas pidama Ariadne niidiks tehnilist progressi, keegi majanduslikku õitsengut või sotsiaalse võrdsuse saavutamist. Kuid kõik need hüpoteesid osutusid vääradeks – vähemalt näib nii mulle, inimesele, kes elab XX sajandi keskpaigas. Ajastul, mille kronoloogilised piirid langevad ühte minu eluajaga, on kõiki eespool nimetatud teooriaid tabanud krahh. Religiooni võimsus, mis jutlustab üleüldist armastust, ei kaitsnud inimkonda üleüldise hävingu eest. Tehniline progress kasvatas kadude arvud paljudesse

miljonitesse ning praegu, mõelnud välja tuumarelva, ähvardab üldse hävitada elu planeedil. Usk materiaalse külluse imerohtu on põhjustanud labasuse ja madala massikultuuri võimutsemise, mis on muutnud inimesed mäletsejateks kariloomadeks. Sotsiaalse õigluse kultus on toonud kaasa julma diktatuuri, massilised hukkamised ja kontsentratsioonilaagrid.

Üks kahest: kas vastust inimese eksistentsi peamisele küsimusele *ei ole otsitud sealt, kust oleks pidanud*; või siis eksis Kant, kui ta kirjutas: „Inimloomuse missioon seisneb edasiliikumises.”

Minu traktaat lähtub sellest, et Kantil oli õigus ja „edasi liikumine” siiski toimub. Ja lisaks räägitakse selles raamatus, kust tuleb minu meelest otsida „vastust peamisele küsimusele”: millele võib inimkond loota, millega arvestada.

Kahjuks ei ole ma religioosne inimene – selliseks kujundasid mind keskkond ja kasvatus. Ma ütlen „kahjuks”, sest karmil ajal, mis on olnud minu elu osaks, oleks tuginemine religioonile olnud väga lohutav ja andnud mulle jõudu. Ma olen enam kui kord tundnud teravat kadedust inimeste vastu, kellel on anne siiralt uskuda. Kuid peale omaenda hinge ja mõistuse ei olnud mul kuskilt jõudu ammutada – välja arvatud mõned õnnelikud aastad olen ma veetnud oma elu vaimses üksinduses. Ma kirjutan seda ilma mingi haletsustundeta enda vastu, sest sedasama ütlevad arvatavasti väga paljud minu kaasmaalased ja kaasaegsed. Enamikust eristab mind arvata-vasti vaid harjumus *reflekteerida kirjalikus vormis*, see tähendab vajadus jõuda selgusele olemise tähtsates küsimustes, esitades oma arutluste käigu ja tulemuse paberil. Ma olen paberliku tsivilisatsiooni saadus; mõtted ja koguni tunded on minu jaoks reaalsed ainult siis, kui neil on ridade kuju.

Ma alustasin märkmete kirjutamist oma elu kõige raskemal ajal, kuid see raamat ei käsitle minu eluloo asjaolusid. Lõpuks on need üksikasjad, millesse süvenemine vaid hägustaks pilti, kuid ma olen tahtnud ja tahan, et see oleks äärmiselt selge. Ma ei ole

nendest „üksikasjadest” midagi unustanud ega unusta oma surmatunnini, kuid ma jätan meelega emotsioonid selles esituses sulgudesse. Muidu ei oleks ma kirjutanud seda, mida ma pean kirjutama, ega oleks jõudnud selgusele selles, milles ma pean selgusele jõudma.

Alguses ei suutnud ma endale seletada, mis kisub mind süvenema ühte või teise teemasse, mis äkki valdas minu mõtteid; mõnikord näis, et need eraldiseisvad stuudiumid ei ole omavahel kuigi võrd seotud. Alles nüüd, jõudnud küpsesse ikka, sain ma äkki aru, et kõik need aastad olen ma otsekui kellegi koostatud plaani järgi töötanud järjekindlalt ja visalt ühe ja sellesama raamatu kallal. Selle sisu ja üldine kontseptsioon said mulle selgeks. Žanrilt on see traktaat – see vana, mõnevõrra uhke sõna sobib siia minu meelest kõige paremini. Minu traktaat ei ole veel lõpetatud, paljud asjad ei ole veel läbi mõeldud ega lõpuni mõistetud. Sellest hoolimata olen ma jõudnud etapini, mil võin pilguga haarata nii minu poolt juba läbi käidud teed kui ka seda osa, mis tuleb veel läbi käia. Täna olen ma võimeline sõnastama oma otsingute olemuse.

Alustan sellest, millest tulebki alustada – see tähendab vastusest põhjapanevatele küsimustele, mida nii või teisiti lahendab enda jaoks iga inimene isegi siis, kui ta ei ole kordagi mitte millegi sellise üle mõtelnud. Mõistagi on jutt elu mõttest. Ma ütlesin „küsimustele”, sest sisuliselt on neid kaks: kas meie – minu – eksistentsil on mingi mõte, mis väljub loomaliku olemasolu raamidest; ja kui mõte on olemas, siis milles see seisneb?

See võib näida imelik, kuid see küsimuste küsimus ei ole mulle kunagi raskusi tekitanud. Vastuse sellele sain ma teada – õieti küll tajusin, enne kui sain teada – üsna varases nooruses. Selleks tuli kõigepealt välja töötada seisukoht küsimuses, mida kujutab endast „inimene” ja mille poolest ta erineb teistest loomadest.

Teatavasti on inimese peamise erisuse määratlusi mitu. Ma olen alati pooldanud ühte kõige levinumat: inimene on olend, kellel on

valikuvabadus ja järelikult võib ta alati muutuda võrreldes oma endise olekuga – nii paremuse kui ka halvemuse poole.

Loomulikult tekib kohe küsimus: aga mis on parem ja halvem „pool”, rakendatuna inimese kohta? See ei ole nii lihtne küsimus, nagu ta näib olevat. Vastuses on väga raske vältida eetilisi stereotüüpe, mida on meisse kasvatatud lapsepõlves. Kuid need stereotüübid erinevad sõltuvalt keskkonnast, kultuurist, religioossusest/mittereligioossusest jms. Pealegi on minu eluaja jooksul need ettekujutused teinud läbi kirjeldamatuid siksakke, nii et endine halb kuulutati suurepäraseks ja vastupidi.

Minu gümnaasiumi- ja ülikoolipäevil näiteks peeti korraliku inimese jaoks millekski täiesti vastuvõetamatuks pealekaebamist. Selles häbiväärses teos paljastatud inimest tabas avalikkuse ostrakism. Kuid umbes kaks aastakümnet hiljem hakati pidama nii moraalseks kui ka kriminaalseks kuriteoks *pealekaebamata jätmist* – sealhulgas ka lähisugulaste peale. Noorest pioneerist, kes kaebas oma isa peale, sai eeskuju, mille najal kasvatatakse lapsi. Kõlblus ei ole absoluutne, vaid suhteline kategooria, kuulutab totaalse riigi eetika XX sajandi keskel: eetiline on see, mis on kasulik parteile (kas natsionaalsotsialistlikule või kommunistlikule, ei ole tähtis).

Mul kulus palju aega, et lahendada emotsioonivabalt ja objektiivselt väike küsimus selle kohta, mis on *igale inimesele* hea ja mis on halb.

Siin on minu vastus: hea on kõik, mis aitab avada looduse poolt sulle antud kõige väärtuslikumat; halb on see, mis seda takistab.

Selgitan. Ma olen sügavalt veendunud, et inimese olemuslik väärtus seisneb selles, et eranditult iga inimene kannab endas mingit annet, milles ei ole talle võrdset. Me pean silmas mitte müstilist, vaid täiesti reaalselt annet: igaühel meist on potentsiaali teha midagi kasulikku või rõõmustavat (ühesõnaga ümbritsevate jaoks kasulikku) *kõige paremini maailmas*. See ei pea tingimata olema midagi loomingulist või iga päev tehtavat. Ma tundsin üht

sõdurit, täiesti arenematut inimest, kidakeelset ja seetõttu seltsimeeste poolt põlatut, kes erakordses olukorras päästis kogu oma eskadroni. Paanilise taganemise ajal sattusid sada inimest ja sada hobust öösel läbipääsmatusse mädasohu ja kahtlemata oleksid kõik seal hukkunud, kui mitte poleks olnud seda paariat, keda kõik pidasid poollollakaks. Ta läks vaikides teistest ette, kummardus nagu loom otse vee kohale ja juhtis salka enda kannul. Ta *tunnetas*, kuhu võis astuda ja kuhu ei võinud. Ja kõik pääsesid. Pole vaja öeldagi, et pärast seda juhtumit suhtusid tema seltsimehed selle imeliku ande omanikku hoopis teisiti. Tema *väärtus*, mis oleks võinud jääda elu lõpuni avastamata, oli kõigile silmanähtav.

Kui meie ühiskond oleks korraldatud õigesti, siis oleks kõige tähtsam teadus pedagoogika ja selle ülesanne seisaks selles, et välja selgitada ja arendada igas lapses talle ja ainult talle omane väärtuslik anne. Ja mitte ainult ühiskonna kasuks, vaid ka lapse enda, tulevase inimese hüvanguks. Sest see, kelles on talle omane anne täielikult avanenud, käitub ja tunneb end hoopis teistmoodi. Ta on tulvil teadmist oma tähendusest ja see hoiab teda paljude madalate ja tühiste tegude tegemise eest, mis *ei ole tema annet väärt*. Praegu tuleb sageli ette, et geeniusel (korrektsem oleks sellist indiviidi nimetada „täielikult avanenud isiksuseks”) on peapööritus oma tähenduse teadmisest, see aga toob kaasa moraalse tasakaalu rikkumise suhtlemises teistega: tema on unikaalne, aga nemad on vastastikku asendatavad, seega on talle lubatud see, mis ei ole lubatud neile. See ekshiarvamus tuleneb sellest, et „täielikult avanenud isiksused” on tänapäeval väga haruldased, nad kujutavad endast tingimuste õnneliku ühtelangemise tulemust (näiteks vedas Johann Sebastian Bachil, geniaalse helilooja potentsiaaliga lapsel, et ta sündis muusiku perekonda). Kui igaüks oleks oma liigis geenius ja talent, siis ei saaks kellegi ees nina püsti ajada. Üks on väljapaistev arst, teine fantastiline pagar, kolmas tislmeister, neljas aianduse maag, viies riigihalduse täht, kuues oskaks muuta

elu pidupäevaks, seitsmes värvib majade seinu nii, et neis on lust elada ja nii edasi ja nii edasi.

Niisiis, kordan veel kord; hea on kõik see, mis aitab inimesel läheneda oma individuaalsuse kordumatule trajektoorige, leida võti oma andele. Olemasolevatest ühiskondadest on kõige parem selline, kus igal inimesel, sõltumata päritolust ja seisundist, on rohkem võimalusi avaneda ja areneda, elada *oma elu* ja mitte seda elu, mis on talle väljastpoolt peale surutud. Kui loodava riigi põhilises dokumendis (ma pean silmas Ameerika Ühendriikide „Iseseisvusdeklaratsiooni“) kuulutatakse, et igal inimesel on „võõrandamatud õigused“ elule, vabadusele ja *õnne taotlemisele*, siis see on juba väga palju, eriti kaheksateistkümnenda sajandi kohta. Ma olen veendunud, et õnnelikult võib nimetada elu, kui see on täielikult realiseeritud, kui inimesel on läinud korda avada oma Anne ja jagada seda maailmaga*.

Kas inimkonna ajaloos on mingitki progressi, mingitki edasi liikumist *selles mõttes*?

Veel nelikümmend aastat tagasi oleks enamik mõttetarku pidanud küsimust retooriliseks ja vastanud veendunult: muidugi on. Praegu, sajandi keskel, pärast kahte hirmsat sõda, pärast kujutlematuid metsikusi, mille tunnistajaks oli minu põlvkond, kõlavad positivistide hääled märksa vähem reipalt. Ja ikkagi, hoolimata sellest, et minu osaks on kuuluda ühte selle barbaarsusesse langemise kõige süngemasse lõiku, olen ma veendunud: progress on olemas, inimkond areneb õiges suunas, lihtsalt see liikumine ei ole sirgjooneline ja sellega kaasnevad retsidiivid.

* Ma tunnistan, et õnn võib olla ka teist päritolu – selle kingib õnnelik armastus, see enda realiseerimise imetabane asendaja. Kui ei oleks armastuse valgust ja soojust, siis oleks enamiku inimeste elu, *kes ei leia end kuni oma surmani*, talumatu. Muuseas, ma eeldan, et võime armastada on samuti Anne, mida ei ole kõigil ja võrdsel määral. Kuid ma ei saa süveneda sellesse erilisse aspekti, sest ma ei ole selles küsimuses milgi määral ekspert. Miskipärast näib mulle, et armastuse loomust suudab paremini mõista naine. Igatahes loeksin ma sellist traktaati suure huviga.

Homo sapiens'i arenemine avaldub tema sotsiaalse ja moraalse käitumise motiivide pidevas vahetumises. Orjad tegid tööd, et vältida piitsahoope; kahekümnendal sajandil töötavad demokraatlike riikide kodanikud, et parandada oma materiaalist olukorda; homse päeva inimesed valivad endale tegevuse huvide ja kutsumuse järgi.

Ajaloolises „eilses” järgiti seadusi hirmust karistuse ees; „täna” (ma räägin taas demokraatia elanikest) on väga paljud ühiskonna liikmed seaduskuulekad veendumusest; „homme” langeb vajadus keeldude ja kriminaalkaristuste rangelt reglementeeritud süsteemi järele ära, sest psüühiliselt tervele inimesele ei tule pähe tappa, röövida ega vägistada. Kuni kõige viimase ajani püsis kõlblus peamiselt religioosel hirmutamisel, hirmul vääramatu vastutuse pärast kõikjaloleva Jumala ees: meie sajandil ilmnenud usu kriis näitas, et Dostojevski kartus (kui ei ole Jumalat, siis on kõik lubatud) ei ole põhjendatud – kaasaegne inimene võib käituda kõlbeliselt ka ilma teda Põrguga ähvardamata.

Nendes toimunud ja veel eelseisvates muutustes seisnebki tõeline progress – inimkonna kui isiksuste summa, millest ta koosneb, iseenesest täiustumine.

Ega me ei olegi nii vähe saavutanud, kui võtta arvesse meie tsivilisatsiooni noorust ja ebaküpsust. Ja kuigi juba Ecclesia (Koguja) ajal arvati, et ei ole midagi uut päikese all, on see naljakas eksiarvamus: kolm tuhat aastat hiljem astub inimkond ikka veel mööda uudismaad, avastab maailma ja iseenda nii vaimse kui ka füüsilise korralduse uusi seadusi. Me oleme oma eluloo varajases staadiumis, kuskil teismelisuse lävel koos kõigi selle raske ea atribuutidega, milleks on lapselik julmus, kergemeelsus, järjekindlusetus, räpakus ja painav enesekindluse puudumine.

Elu Maal on kestnud miljoneid aastaid. Selle ajaga võrreldes on meie tsivilisatsioon tekkinud ja ajanud juured alla isegi mitte eile, aga võiks öelda, et mõne minuti eest. Ajaarvamise alguseks ei tule pidada hetke, mil esimene *homo sapiens* tegi valmis kivikirve, vaid hetke, mil vähemalt ühes inimpopulatsiooni koldes leiutati

kiri, millega loodi kollektiivse mälu alged. Ilma mingi, olgu või hängusa ettekujutusega oma minevikust jääb sugukonna kollektiivne teadvus varase lapsepõlve hämarusse. Meie, inimesed, mäletame ennast (ja järelkult võime hinnata oma arenemist) viie tuhande aasta pikkuses ajalõigus. Selle aja jooksul on vahetunud kõigest poolteistsada või kakssada põlvkonda. Kujuteldamatult kaugest ajast, mil elas Venemaa rajaja püha vürst Vladimir, kelle kohta olevates andmetes on rohkem legende kui tõepäraseid fakte, lahutab meist vaid eelkäijate kolmkümmend lüli: minu vaarisa vaarisa sündis Peeter Esimese valitsemise ajal, mil nõidu põletati lõkkel ja valitseja vaenlasi aeti teibasse.

Muidugi ei näe ma progressi saavutusi selles, et minu ajal ei ole riigi vaenlasi aetud teibasse, vaid nad lasti maha jäärakutes või saadeti gaasiahjudesse. Progressi saavutused on selles, et seitsmeteistkümnendal sajandil oli julmus normiks, aga täna käsitletakse seda kui anomaaliat ja kuritegu.

Veel üsna hiljuti eksisteeris inimkond kõikjal looma elutsükli järgi: kulutas kogu oma jõu söögi hankimiseks, tootis järglasi ja suri. Ka tänapäeval elab paljudes maailma osades, kaasa arvatud minu vaesel kodumaal, suur osa elanikest täpselt samuti. Kas on vähimatki võimalust arendada oma võimeid lapsel, kes on sündinud meie kerjuslikus, õigusetus külas, pooleldi kriminaalses purjutavas äärelinnas või tuberkuloosist haaratud kaevurite asulas?

Kuid hinnata inimtsivilisatsiooni arengutaset selle kõige halvemate tsoonide järgi on sama hea, kui otsustada Puškini üle tema kõige nõrgemate luuletuste järgi. Kui me aga vaatleme planeedi piirkonda, kus inimkond on saavutanud kõige kõrgemad arengustmed, siis peab progress olema eelmiste ajastutega võrreldes silmanähtav.

Lõpuks võib ette kujutada riiki, mis on jõudnud tsiviliseerituse teel kõige kaugemale (näiteks mingit Nordlandiat) ja selles mõttes kõige mahajäänumat riiki (ütleme jällegi tinglikult

Südlandiat), kui ühte ja sedasama erineval arenguetapil ühiskonda. Sinna, kuhu Nordlandia on jõudnud täna, jõuab Südlandia saja või kaheksa aasta pärast: vabaneb näljast, laste suremusest, toorest vägivallast, nõmedusest, õpib austama isiksuse õigusi. Iga tahes peavad Südlandia eesrindlikud tegelased oma maa väärrikast ja õnnelikust tulevikust rääkides kindlasti silmas midagi „nordlandialikku”.

Kuid ei maksa teha jämedat viga, taandades kogu erinevuse rikkusele ja vaesusele. Seos ühiskonna tsiviliseerituse taseme ja materiaalse külluse taseme vahel on kahtlemata olemas ja see on kõige otsesem – ma peatun sellel üksikasjaliselt ühes järgnevas peatükis. Ometigi on „täis kõht” progressi jaoks küll kohustuslik, kuid kaugelki mitte ammendav tingimus.

On aeg öelda välja, esialgu väga ettevaatlikult, minu teoses peituv peamine mõte.

Olemuslik erinevus tingliku Nordlandia ja tingliku Südlandia (milliseks võib muuseas täiesti pidada ka minu kodumaad, mitte tinglikku, vaid täiesti konkreetset ja täiesti „nordlikku” NSV Liitu) elaniku vahel seisneb mingis sisemises kvaliteedis, mille kontsentratsioon määrab ära ühiskonna arenemise staadiumi.

Just see raskesti määratletav Kvaliteet, millele nimetuse andmisega ma viivitan, ongi kogu minu elu kestva uurimise teema.

Mõnedele, väga vähestele inimestele antakse see kaasa sündimisel. Mul on olnud õnn kohata ja lähedalt tunda selliseid loomupäraselt andekaid inimesi. Neid tuleb ette kõigi rahvaste seas ja kõige erinevates sotsiaalsetes kihtides.

Kuid enamik jõuliselt väljendunud Kvaliteediga indiviide said sellisteks isiksuse kujunemise ja arenemise käigus, kasvatus ja sisemise töö mõjul. Selge see, et riikides ja sotsiaalsetes keskkondades, mis on suhteliselt kõrgemal arengutasemel, on tänu keskkonna soodsale mõjule kõrgem ka niisuguste inimeste proportsioon.